

Molt més tardana, en canvi, és en català la documentació de les altres aplicacions i accs. del nom del gran port d'Algèria. La de «candela de cera blanca» no consta fins al Lab. (1839); en castellà en tenim notícia des dels anys 1611-13; en llengua d'oc, *bogia* ja en doc. de 1460, més aviat en el sentit de 'la cera necessària per fer una antorxa trenant-la amb filassa o cordons' (Rayn. II, 232); el fr. *bougie* 'candela' ja com a *chandelles de Bougie* l'a. 1300.

Sobre els orígens distants del nom de la ciutat de Bugia, es pot veure *EntreDL* II, 288-9. Per a més exs. medievals de *bogia* 'símia', *DBal.*, i també, junt amb altres accs. i detalls, *DAG.* i *AlcM.*

DERIV.: *Bugiot* 'simi' (format com *bruixot*, *didot*, *titot*, etc.) [c. 1330, Muntaner: «aquell fadrí Roger anava per la nau e per la exàrcia com si fos un *bogiot*, molt lleugerament», cap. 368]; d'ací men. *bujot* «ninet de grandària natural» (Ciutadella, Moll), «espantall que es posa als horts» mall., men. (*DAG.*); i, a causa del tràfec del simi en presència de la gent, en el sentit de 'gresca': «vestien de bisbe un escolanet --- i ab axò armaven truy i *bogiot*» (Ant-MAlcover, *BDLC* VI, 1911, 254); i potser, per mor de l'atrafegament que causava fent orinar sense repòs, el mallorquí i civ. *bogiot* 'Thesium divaricatum': «remedios que usaron nuestros antepasados --- para dificultades en las vías urinarias: infusiones de hojas de *bogiot*», Castelló, *El Pittiuso*, 1971, p. 23. *Bugiota*.

1 És sabut que s'accentua en la *i*, no pas a la *o*, com posa el *DAG.*, i si calgués ho comprovaria aquesta rima.

BUGLOSSA, pres del ll. *buglossa*, gr. *βουγλώσσα* id., pròpiament 'llengua de bou', cpt. de *βούζ* 'vaca o bou' + *γλώσσα* 'llengua'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

Els *DAG.*, *DBal.* i *AlcM* en citen testimonis en Arnau de Vilanova, Eiximenis, l'Agricultura del Prior Agustí i AntCCosta. Tots ells amb la -s- reduïda a sonora (cf. *glosa* = *glossa*); de fet vaig anotar *buglòza*, com a nom d'una herba camperola o muntanyenca, a Cincorres, entre Morella, el Maestrat i la ratlla d'Aragó, el 1961. OPou deu mantenir-la per cultisme: «*buglossa* o llengua bovina: *buglossum silvestre*» (*ThPu.*, p. 48b). Figura en la trad. castellana del *L. de Cuina* del nostre R. de Nola, p. 101, i en un inventari aragonès de 1488 (*BHisp.* LVII, 450). Alterat en *bugulosa* (doc. val. de 1409 i avui al Pont d'Armentera, *AlcM*).

BUGONAR, pres del fr. *bougonner* 'mutmurar' [1796], potser mot no diferent de *bougonner* «faire quelque chose maladroitement» a Orleans el 1611. □ 1.ª doc.: 1887, Verdaguer.

Bugor, V. *bavor*, s. v. *baf* *Bugot*, V. *abegot* *Bugra*, *bugre*, V. *bútxara* *Buguellar*, V. *buc*

BUGUENVÍL-LEA, del ll. macarrònic dels naturalistes *Bugainvillea spectabilis* nom científic d'aquesta planta exòtica, que li donaren (en francès ja 1842) perquè n'atribuïen la importació al navegant ocànic

Bougainville (1729-1811). □ 1.ª doc.: n'havia vist bastantes a St .Pol de Mar quan era jove (en tinc nota de 1928), en què encara no figurava en els diccionaris, si bé la gent en general en deformava el nom en *burguenvília*.

Buguer, *buguera*, V. *buc* *Búguere*, V. *bútxara* *Bugueró*, V. *buc* *Búgula*, V. *gódua* i *módega* *Bugulosa*, V. *buglossa* *Buida*, *buidada*, *buidador*, *buidament*, *buidar*, *buidarada*, *buidor*, V. *buit* *Buina*, *buinar*, *buiner*, V. *bou*

BUIRAC, 'carcaix', mot que també es troba algunes vegades en oc. *boirac* i basc *buirak*, origen incert; probablement forma mig-basca, *boireak*, plural d'un mot *boire resultant d'un encruentament entre els dos síndims *BOT* 'sac de cuiro' i oc. *oire* = cat. *ODRE* (ll. ÜTER, -TRIS). □ 1.ª doc.: 1499; i en llengua d'oc, c. 1450.

Tothom recorda l'ús que en fan els nostres romànics, com Ant. de Bofarull en *L'Orfeneta de Menargues* (1862), 136, o Mn. Cinto: «com ressona un *buirac* ple de sagetes, / del ballester en la robusta espantlla, / al peu del niu de sos amors dolcíssim / quan ronca la maror de la batalla ---» (*Canigó* II, v. 1). *AlcM* n'ha aplegat tres exemples amb el sentit més divulgat de 'carcaix, estoig de les sagetes', tots tres del S. XVI, des de 1529, dos d'ells d'entre Llobregat i el Camp, l'altre no es veu d'on. En trobem d'anteriors, de la banda pirinenca: «item un panat (oc. ant. *penart* "couteau à deux tranchants") o mija spasa, hun *boyrach*», 1499, la Poble de Lillet (Serra Vilaró, *Pinós* i M. III, 183); 1 «ballestes --- ab ses gafes, rodellas, *buyrachs* ---», a. 1575 (*Rev. de Gerona*, 1892, 392); «lo *buyrac*: pharetra» en el *ThPu.* del mateix any, degut a Onofre Pou, també gironí.

També es troba, però, en alguns parlars occitans, per més que manqui en els grans diccionaris de Levy, Rayn., Mistral i Wartburg (vols. I, XII), però Pansier (*HistLProv. à Avignon* III, 25) n'assenyala un cas que data ell de 1458 (en tot cas de c. 1450, segurament mal copiat amb -t per -c): «unum *boirat* Catalonie munitum octo sagitis», i n'hi tenim algun altre ací i allà, com en una llista de «taxae» feta a Grassa (a 12 km de la costa, uns 25 a l'O. de Niça): «per curasas --- los coltels pendens taxàs a hun f[lorin]; las espasas a hun f., e grosses, sieys; trossas e *boyrax* fornís de .xii. tràs, f. hun» (P. Meyer, *Docs. Ling. du Midi*, p. 488). I el dicc. bearnès de Lespy en porta un de «*boyrac*, carquois» en la trad. gascona dels *Psalms* de David per Arnau de Salette, de 1583. Ell i Palay estan d'acord que avui el mot està antiquat en bearnès propi, però en el Bearn o Lavedà pirinenes encara s'usa (segons Palay) per a una «poche de cuir» (= *boute* = «outre de peau, gourde de cuir»).

També en català tenim altres accepcions que, com aquesta, estan centrades entorn de la idea general de 'bossa': «la bossa de cuiro no se descansa el pal de la bandera» a Banyoles, que des d'allí comunicà Alsius al *BDLC* III (1906), 17; d'una bossa per aplegar-